

y flama en remolli», «la mar que us embolcalla / llançau a mes espatlles --- / vostres bolquers d'escuma me dareu per mortalla, / com orfanets de mare rihent en lo breçol», *Atl.*, 28, 28, 50.

Entre les llengües romàniques, les unes han conser-
vat el ll. SPŪMA (cast. *espuma*, romanès, sard i rrom.,
almenys en part), les altres presenten formes amb una
K en lloc de la P llatina: fr. *écume*, oc. *escuma*, it.
schiuma, engad. *s-chima* i gall.-port. *escuma*, ultra el
català, des del qual degué passar manllevat al sard
meridional. No hi ha ni el més vague fonament per
sospitar que en català sigui manllevat de la llengua
d'oc (com diu M-Lübke, *REW*, 8013): el mot deu ser
igualmente autòcton en totes dues i d'aparició segura-
ment no menys antiga en l'una que en l'altra, per més
que en la nostra ja consti a mj. S. XIII i en occità no
aparegui fins al XIV (Rayn. III, 189, Daudè de Pradas,
Elucidari, etc.).

Des de Diez (*Etym. Wörterbuch*, 286), es dona per
descomptat que aquesta forma en -k- és d'origen ger-
mànic: hi està d'acord M-L. (*l. c.*) i sembla que tot-
hom (Gamillscheg, *Rom. Germ.* I, p. 280). Sens dubte
ha estat excessiu pendre-ho en aquesta forma acrítica
(endemés hi han estat molt propensos amb germanis-
mes els romanistes, i no sols els de llengua germànica,
recordem els casos típics de BRASA, TRAPA, BARA-
TAR, fr. *brâler*, etc.),¹ car fóra fàcil d'adquirir bastantes
raons que ens fan dubtar (repartició geogràfica en ro-
mànic, diferència de gènere gramatical, manca d'eti-
mologia indoeuropea per al mot germànic, i fins l'es-
cassa longitud del mot, que sempre es presta a discuir
la validesa d'una etimologia), en les quals no in-
sistiré perquè és més o menys fàcil de trobar-hi rè-
plica.

La que més ens posa en roda, és la poca justificació
semàntica, el fet de pertànyer a compartiments ideals
(mar, navegació, vida física de la natura, cuina de do-
mèstic nivell, obtenció de la llet i els seus preparats)
que no pertanyen gaire al món dels contactes romano-
germànics (vida militar, senyorial, abillament, servit-
ut, dret consuetudinari, etc.). Allò que tanmateix ens
invita a insistir en la idea del germanisme, és que no
s'albira altra explicació: ni altres etimologies alterna-
tives, ni a penes possibilitat d'explicar la *k* per conta-
minacions o per via fonètica.²

Altrament l'ètimon germànic en els altres aspectes
és ben acceptable. El mot en germànic està estès am-
plament i des d'antic en forces llengües d'aquesta fa-
mília: a-al. ant. *skûm*, al. *schaum*, b-al. mj. *schûm(e)*,
neerl. mj. *scûm(e)* (> angl. *scum* 'púrria, rebuig'),
avui *schuim*, mots masculins, i d'altra banda, com a
neutre, en la branca germànica nòrdica, en la qual ja es
troba *skûm* des de l'escandinau antic i s'hi perpetua
en totes o les més grosses llengües modernes. El sig-
nificat és el mateix del romànic *escuma*, i l'única dife-
rència està en el gènere, que fa esperar i pensar que en
la llengua dels francs seria SKŪM masculí; això indueix
a creure, com ja va indicar M-Lübke (*Litbl.* x, 382),
i després s'ha admès comunament, que en passar al
romànic es vagi adoptar en la forma *SCŪMA emmot-

llada sobre el ll. SPŪMA preexistent. Sens dubte no és
aquest l'únic nom germànic d'aquest concepte, car el
tipus FAIM, prolongador del nom de l'escuma d'anti-
guitat provada en indoeuropeu (comú amb el bàltic,
l'eslau, l'índic i el llatí), es va mantenir en altres llen-
gües germàniques (anglo-saxó, angl. *foam*, i parcial-
ment també en l'Alta i Baixa Alemanya, ja des de
l'a-al. antic); sens dubte SKŪM no té família en les al-
tres llengües indoeuropees i que tingui l'arrel indo-
europea que se li ha assignat (Kluge, Pokorny, tots
dos amb força reserva, veg. s. v. *schaum*, *feim* i *IEW*,
951.32, 1001.2) no és segur ni potser gaire convincent.

Però tant se val, car la correspondència correcta en-
tre les llengües germàniques indicades i l'arrelament
vast i antic en dues o tres de les més antigues, i perta-
nyents a les dues famílies ben conegudes, ens obliga
a donar com a segur que els germànics que s'enfron-
taven, durant l'Imperi, en el Limes, amb les legions
romanes, ja devien usar-lo tots o en majoria, i que se-
gurament era també el mot dels francs merovingis i
carolingis.

Jo diria, de tota manera, que s'entreveu una via
semàntica que fa explicable aquest germanisme. Els
vells germànics eren d'una banda els fabricadors de
cervesa (la beguda més escumosa, i l'escuma és im-
portant en el procés de la seva preparació, *brewing*,
brauerei), d'altra banda ells eren tradicionalment i des
d'antic els homes de les grans orgies i beverries («Ge-
lagen») en els aquarteraments militars i en la vida
castellera dels temps francs i feudals, en què anaven
a dolls la cervesa i tota mena de begudes poc o molt
escumoses; pogué ser, doncs, en la vida comuna en
les legions romanes, i més tard, en els castells dels avis
i contemporanis de Carlemany, en què el mot es va
contagiar als legionaris romans o als copers i servents
abocadors de begudes en els castells (cf. el germanis-
me cast. *escanciar*=al. *schenken*). Possiblement ja en
la primera d'aquestes èpoques, ja en llatí vulgar, si
tenim en compte que des d'aquest hagué de passar a
l'alb. *šcum(b)*, com demostrà l'especialista Jokl.

No existint en castellà quasi més germanismes que
els d'origen gòtic (i en gòtic el mot SKŪM no està do-
cumentat, i és més probable que els gots vagin heretar
el seu concurrent *faim*) no serà casual el fet que
aquest mot germànic no vagi passar a aquesta llengua:
car el seu arrelament es degué reforçar durant el pe-
ríode de la influència frànica, que no s'exercí a Cas-
tella, però a Itàlia sí, i més encara a Catalunya on es
lluïtà contra els moros, durant un parell de segles, amb
l'ajuda dels francs i on Lluís el Piadós dirigí la presa
de Barcelona.

En canvi sí que *escuma* sembla ser la paraula més
usada a Portugal (cf. Krüger, *Literaturbl.* XLVIII, 202)
i en tot cas ho és i des dels orígens a tot Galícia,
fins a l'extrem SE. (*eskúma* o *eskoma* a la Límia,
Schneider, VKR XI, 266; amb *eskomár* 'babear, la
vaca'); ja a primers del S. XIV: «o Nylo --- cō a sua
escuma combate as estrelas: tam alta a envia --- e tor-
na-se *escumoso* o seu rrio da *escuma*» (*Grál. Estoria*
em Galego, 189.8, 189.10, si bé també *espuma* 249.